

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

**Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015**

Кафедра міжнародного публічного права

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою

(пост. п. 6 від «27» 02 2020 р.)

Ректор

А. А. Мазаракі

**МІЖНАРОДНЕ МОРСЬКЕ ПРАВО/
INTERNATIONAL LAW OF THE SEA**

ПРОГРАМА / COURSE SUMMARY

Київ 2020

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу КНТЕУ
заборонено**

Автори: Л.М. Дешко, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного публічного права Київського національного торговельно-економічного університету.

Програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри міжнародного публічного права 17.02.2020 р., протокол № 10.

Рецензенти: М.О. Медведева, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Д.О. Заболотня, Генеральний секретар, керівник апарату Президента Українського національного комітету Міжнародної Торгової Палати.

МІЖНАРОДНЕ МОРСЬКЕ ПРАВО/ INTERNATIONAL LAW OF THE SEA

ПРОГРАМА / COURSE SUMMARY

ВСТУП

Програма дисципліни «Міжнародне морське право» призначена для підготовки здобувачів ступеня вищої освіти доктор філософії галузі знань 29 «Міжнародні відносини», спеціальності 293 «Міжнародне право».

Програму підготовлено відповідно до Стандарту вищої освіти КНТЕУ із зазначеної спеціальності та відповідної освітньо-наукової програми КНТЕУ.

Програма складається з таких розділів:

1. Мета, завдання та предмет дисципліни.
2. Передумови вивчення дисципліни як вибіркової компоненти освітньої програми.
3. Результати вивчення дисципліни.
4. Зміст дисципліни.
5. Список рекомендованих джерел.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення дисципліни «Міжнародне морське право» є надання здобувачам ступеня вищої освіти доктор філософії поглиблених знань, навичок, умінь, достатніх для формування нових ідей, розв'язання актуальних проблем у галузі міжнародного морського права, успішного провадження професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, а також проведення наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення у сфері міжнародних відносин.

Завданням вивчення дисципліни «Міжнародне морське право» є формування цілісної уяви про міжнародне морське право як сукупність норм та принципів, які регулюють правовідносини суб'єктів міжнародного морського права, що складаються в процесі всебічного використання просторів та ресурсів Світового океану; набуття здобувачами необхідних знань, необхідних для розуміння та формування юридичного мислення, для застосування набутих знань в майбутній науково-дослідній та практичній діяльності.

Предметом вивчення дисципліни є сукупність юридичних норм та принципів, що регулюють правовідносини між суб'єктами міжнародного морського права.

2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ЯК ВИБІРКОВОЇ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

знання

- основні юридичні факти і події міжнародно-правового характеру в сфері міжнародного судноплавства;
- особливості та специфіку системи міжнародного морського права;
- особливості створення та функціонування механізму застосування норм міжнародного морського права на міжнародному та внутрішньодержавному рівнях;

- основні закономірності розвитку міжнародного морського права;
- особливості міжнародної відповідальності в міжнародному морському праві;
- сучасні актуальні проблеми міжнародного морського права;
- сучасні проблеми співробітництва держав як на універсальному, так і на регіональному рівні в сфері міжнародного судноплавства.

вміння

• застосовувати норми міжнародного морського права, а також міжнародну судову практику, в процесі правотворчої діяльності на універсальному, регіональному та національному рівнях;

• здійснювати аналіз та тлумачення текстів міжнародних договорів, актів міжнародних морських організацій, національного законодавства та рішень міжнародних судових установ;

• застосовувати фахову юридичну лексику для здійснення наукового дослідження та/або фахової юридичної діяльності;

• розробляти заходи щодо співробітництва України з іншими державами та міжнародними організаціями в сфері міжнародного морського права;

• оцінювати міжнародні та внутрішньодержавні події та факти, що мають міжнародно-правову значимість для міжнародного судноплавства;

• застосовувати норми міжнародного права.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Міжнародне морське право», як вибіркова компонента освітньої програми, забезпечує оволодіння здобувачами фаховими компетентностями за відповідною освітньо-науковою програмою:

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Фахові компетентності за освітньою програмою</i>		
ФК1	Здатність до дослідження, порівняння, узагальнення, систематизації основних міжнародно-правових концепцій та теорій, формулювання та обґрунтування наукових підходів до вирішення актуальних питань міжнародних відносин.	1-10
ФК2	Здатність до застосування наукових знань і методик з метою удосконалення правового механізму реалізації норм міжнародного права на універсальному, регіональному та субрегіональному рівнях.	2-10
ФК3	Здатність до застосування наукових знань і методик з метою удосконалення правового механізму реалізації норм міжнародного права на універсальному, регіональному та субрегіональному рівнях.	4-9

ФК11	Здатність узгоджувати цілі окремого суб'єкта міжнародного права з тенденціями світового розвитку, в тому числі у глобальному вимірі.	4-10
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
ПРН6	Здатність виявляти проблеми, визначати наукові завдання у сфері розвитку міжнародного права та обирати методи для їх розв'язання.	1-10
ПРН9	Здатність визначати фактори та індикатори їх впливу на розвиток міжнародного права на універсальному, регіональному та субрегіональному рівні.	1-10
ПРН10	Опанування підходів до моделювання складних міжнародно-правових процесів, прогнозування їх розвитку в умовах динамічних світових перетворень.	1-10

3.ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Міжнародне морське право та глобалізаційні процеси сучасності

Поняття, система міжнародного морського права. Поняття і класифікація джерел морського права, їх характеристика. Поняття та принципи міжнародного морського права.

Значення Світового океану.

Глобалізаційні процеси сучасності.

Фактори інституціоналізації правового регулювання торговельного мореплавства. Характеристика міжнародно-правових позицій держав у процесі інституціоналізації сфери торговельного мореплавства. Трансформація правового регулювання у сфері торговельного мореплавства.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 3,5, 6-8.

Додатковий: 3.

Тема 2. Міжнародно-правовий статус морських просторів з національною юрисдикцією та змішаним правовим режимом

Правовий режим внутрішніх вод. Правовий режим портів. Право мирного проходу у внутрішніх водах. Юрисдикція у внутрішніх водах: карна, цивільна, адміністративна.

Правовий режим територіального моря. Принцип мирного проходу територіального моря. Порушення мирного проходу в територіальному морі. Юрисдикція у територіальному морі: карна, цивільна, адміністративна.

Правовий режим архіпелажних вод. Особливості поширення суверенітету держави-архіпелагу на архіпелажні води.

Правовий режим прилеглої зони.

Правовий режим виключної економічної зони.

Правовий режим континентального шельфу. Право проходу суден у виключних економічних зонах. Розробка та видобуток корисних копалин на континентальному шельфі. Розмежування континентального шельфу.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 3,5, 6-8.

Додатковий: 3.

Тема 3. Морські простори із міжнародним правовим режимом та спеціальним правовим режимом

Правовий статус вод відкритого моря. Міжнародно-правовий режим відкритого моря. Принцип свободи відкритого моря. Переслідування по гарячим слідам. Акти насильства у водах відкритого моря.

Правовий режим перебування торговельних, військових та суден, що перебувають на урядовій службі України у відкритому морі.

Міжнародний район морського дна. Компетенція та порядок роботи органів управління ресурсами Міжнародного району морського дна

Правовий режим проток, які використовуються для міжнародного судноплавства.

Правовий режим та статус морських каналів. Правовий режим міжнародних рік та озер. Правове регулювання судноплавства по річці Дунай.

Правовий режим Арктики, Антарктики: доктринальні підходи.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1,3,5, 6-8.

Лоятковий: 3.

Тема 4. Поняття і правовий статус морського судна.

Екіпаж морського судна.

Поняття морського судна, юридична класифікація морських суден. Поняття власника та судновласника судна. Прапор судна. Зручні прапори. Ідентифікація судна. Державна реєстрація судна. Національна приналежність судна та право плавання під державним прапором. Поняття та види імунітету державних суден.

Технічний нагляд за суднами. Морський реєстр і Міжнародна асоціація класифікаційних товариств.

Суднові документи, що видаються на основі міжнародних конвенцій. Терміни дії судових документів.

Правовий статус екіпажу морського судна, його склад, вимоги до членів екіпажу. Правовий статус капітана морського судна. Поняття торговельного судна як морського транспортного засобу та форми власності на судно. Міжнародний трудовий кодекс моряків. Міжнародні та національні професійні об'єднання моряків.

Міжнародні конвенції з підготовки і дипломування моряків та несення вахти 1978/95 рр. Громадянство членів екіпажу. Трудові правовідносини на судні. Конвенція МОП № 166. Майно членів екіпажу. Репатріація. Обов'язки судновласника.

Обов'язок рятування людей та майна на морі і надання медичної допомоги. Обов'язки капітана при початку війни і загрозі захоплення судна. Залишення судна екіпажом. Взаємовідносини капітана судна і консула. Капітан як орган дізнання. Нотаріальні повноваження капітана. Надзвичайні дії капітана в стані крайньої необхідності.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 3, 5, 6-8.

Додатковий: 3, 6.

Тема 5. Міжнародно-правове регулювання перевезення пасажирів, багажу та вантажу на морському транспорті.

Страховання в міжнародному морському праві

Морське перевезення пасажирів та їх багажу: джерела міжнародного морського права. Права, обов'язки і відповідальність перевізника, пасажирів. Незаконні морські перевезення пасажирів.

Поняття і види договорів морського перевезення вантажів. Правила доброї морської практики при перевезенні вантажу. Форма договору морського перевезення. Подача і навантаження судна. Визначення мореплавства судна. Місце і терміни завантаження, заміна судна. Документи на вантаж. Заміна вантажу. Небезпечний вантаж. Маршрут і термін перевезення.

Коносаменти та їх види. Припинення зобов'язань за договором морського перевезення.

Фрахт і його розмір. Наслідки втрати вантажу і фрахт.

Відповідальність перевізника, відправника та фрахтувальника з міжнародного морського права. Навігаційна помилка. Втрата права на обмеження відповідальності перевізника.

Морське страхування: поняття, правова природа. Об'єкти морського страхування. Особливості страхування в міжнародному морському праві. Договір морського страхування.

Загальна аварія в міжнародному морському праві. Приватна аварія.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 3, 5, 6-8.

Додатковий: 3, 6.

Тема 6. Міжнародно-правове регулювання безпеки мореплавства

Міжнародно-правова система забезпечення безпеки мореплавства.

Навігаційні правила забезпечення безпеки мореплавства. Технічні та експлуатаційні правила забезпечення безпеки мореплавства.

Лоцманське проведення. Система регулювання руху суден.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 3, 4, 7-8.

Додатковий: 3, 4,

Тема 7. Міжнародні міжурядові та неурядові організації, їх вплив на розвиток міжнародного морського права

Створення Міжурядової морської консультативної організації – перший етап спеціалізації правового регулювання торговельного мореплавства. Створення Міжнародної морської організації. Участь України у правотворчій діяльності Міжнародної морської організації.

Міжнародний орган з морського дна. Особливості діяльності, функції.

Комісія з кордонів континентального шельфу: правовий статус. Основні засади функціонування.

Міжурядова океанографічна комісія ЮНЕСКО: історія створення, функції, правовий статус, роль та вплив на розвиток міжнародного морського права.

Міжнародна організація морського супутникового зв'язку (ІНМАРСАТ): принципи діяльності та функціонування організації.

Дунайська комісія: особливості та правовий статус.

Неурядові морські організації.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 3, 5, 6-8.

Додатковий: 2.

Тема 8. Міжнародна морська організація як правовий регулятор у сфері торговельного мореплавства

Характеристика актів органів Міжнародної морської організації, їх класифікація. Правовий статус актів органів Міжнародної морської організації. Місце та роль актів Міжнародної морської організації в системі джерел міжнародного морського права. Концепція контролю державою порту. Ефективність виконання актів Міжнародної морської організації державами-членами: процедури та критерії оцінювання Міжнародною морською організацією. Добровільна схема аудиту зобов'язань держав-членів. Статус Схеми аудиту зобов'язань держав – членів Міжнародної морської організації. Механізми імплементації актів Міжнародної морської організації.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 5, 6-8.

Додатковий: 2.

Тема 9. Міжнародно-правове співробітництво в галузі охорони морського середовища

Гене́за міжнародно-правового співробітництва в галузі охорони морського середовища. Формування організаційної складової механізму співробітництва держав в галузі охорони морського середовища. Організаційно-правовий механізм міжнародного співробітництва в галузі охорони морського середовища. Охорона морського середовища: роль міжнародних неурядових організацій.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 3, 5, 6-8.

Додатковий: 5, 7.

Тема 10. Вирішення міжнародних морських спорів

Поняття міжнародного морського спору. Класифікація міжнародних морських спорів. Принцип мирного вирішення міжнародних морських спорів.

Поняття і розвиток засобів вирішення міжнародних морських спорів.

Арбітражні засоби вирішення міжнародних публічних морських спорів.

Вирішення морських спорів міжнародними судовими установами.

Міжнародний трибунал з морського права.

Вплив засобів вирішення міжнародних морських спорів на утвердження свободи судноплавства міжнародними протоками і каналами, а також на практику делімітації морських просторів.

Застосування засобів вирішення міжнародних морських спорів в Азово-Чорноморському басейні. Потенційні міжнародні морські спори та ситуації в Азово-Чорноморському басейні та перспективи застосування засобів їх вирішення.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-8.

Додатковий: 1, 5, 7.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативно-правові акти

1. Конвенція ООН з морського права 1982 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_057.
2. Конвенція про режим судноплавства на Дунаї 1948 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_175.
3. Конвенція про відкрите море від 29.04.1952. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_180.
4. Конвенція про територіальне море та прилеглу зону 1958 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_178.
5. Конвенція про континентальний шельф 1958 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_179.
6. Кодекс торговельного мореплавства України 1995 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176/95-%D0%B2%D1%80>.
7. Конвенція про мирне вирішення міжнародних спорів 1907 року. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_938.
8. Конвенція про оцінку впливу на навколишнє середовище у транс-кордонному контексті 1991 року. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_272.
9. Конвенція про режим судноплавства на Дунаї 1948 року. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_175.
10. Кувейтська регіональна конвенція про співробітництво в галузі захисту морського середовища від забруднення 1978 року. URL: <https://www.informea.org/ru/treaties/kuwait>.
11. Манільська декларація про мирне вирішення спорів 1982 року. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_568.
12. Міжнародна конвенція з попередження забруднення з суден 1973/78 рр. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/896_009.
13. Міжнародна Конвенція запобігання забрудненню скидами відходів і інших матеріалів 1972 року. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_127.
14. Міжнародна конвенція по охороні людського життя на морі 1974 року. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_251.

15. Міжнародна Конвенція по забезпеченню готовності на випадок забруднення нафтою, боротьби з ним і співробітництву 1990 року. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_366.

16. Конвенція про Міжнародну організацію морського супутникового зв'язку (ІНМАРСАТ) 1976 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_017.

Основний

1. Henriksen A. International Law: Second Edition. Oxford University Press. London, 2019. 384 p.

2. Tanaka Y. The International Law of the Sea: 3rd edition. Cambridge University Press, 2019. 557 p.

3. The International Law of the Sea: 2nd Edition. D. R. Rothwell, T. Stephens. Hart Publishing, 2016. 608 p.

4. Гончаренко О.М. Міжнародний комерційний арбітраж : навч. посіб. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2014. 203 с.

5. Міжнародне публічне право : підручник : у 2 т. / [В. В. Мицик, М. В. Буроменський, М. М. Гнатовський та ін.]; за заг. ред. В. В. Мицика. Харків : Право, 2018. Т. 2. 624 с.

6. Морське право: підручн. / С.О. Кузнецов, Т.В. Аверочкіна. Одеса : Фенікс, 2011. 382 с.

7. Анцелевич Г.А. Международное морское право: монография в 2-х т. Т. 1. К.: Зовнішня торгівля, 2011. 380 с.

8. Анцелевич Г.А. Международное морское право: монография в 2-х т. Т. 2. К.: Зовнішня торгівля, 2011. 232 с.

Додатковий

1. Barros A. S. Matthews v. The United Kingdom, App. No. 24833/94, European Court of Human Rights, 18 February 1999 / Ana Sofia Barros. Judicial Decisions on the Law of International Organizations [edited by C. Ryngaert, I. F. Dekker, R. A. Wessel and J. Wouters]. Oxford : Oxford University Press, 2016. 290 p.

2. Білляр К.Л. Особливості правотворчої функції міжнародної морської організації: Дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.11 – міжнародне право. Київ, 2016. 224 с.

3. Міжнародне публічне право : підручник : у 2 т. / [В. В. Мицик, М. В. Буроменський, О. В. Буткевич та ін.]; за заг. ред. В. В. Мицика. Харків : Право, 2019. Т. 1. Основи теорії. 416 с.

4. Панфілова Ю.М. Міжнародно-правовий механізм протидії проявам актів насильства у водах Світового океану : монография. Одеса: Фенікс, 2012. 215 с.

5. Ярова А. О. Відповідальність держав за забруднення морського середовища. Jurnal Juridic national. Teoriesi Practica. Chisinau: Institut Privatade Invatamint. 2015. № 6 (16). С. 259–264.

6. Ярова А. О. Правова природа аварійного випадку в міжнародному морському праві: поняття, класифікація. Держава і право: зб. наук. праць. юридичні і політичні науки. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2015. Вип. 67. С. 395–408.

7. Ярова А. О. Практика розгляду спорів щодо забруднення морського середовища в результаті аварійного випадку. Oxford Journal of Legal Studies. 2017. Issues 4 (2). Volume 37. P. 923–933.

Internet-ресурси

1. Статут Міжнародного Трибуналу з морського права. URL: <http://www.tematea.org/russian/?q=node/2240>.

2. Статут Організації Об'єднаних Націй. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_010.

3. Міжнародний орган по морському дну. URL: <https://www.un.org/ru/law/lawsea/seabed/>

4. Міжнародна організація морського супутникового зв'язку INMARSAT. URL: www.inmarsat.com

5. Міжнародна організація праці. URL: ilo.org.

6. Міжнародна морська організація. URL: imo.org.

7. Сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>

Курсивом виділено літературу, яка є в наявності в бібліотеці КНТЕУ